

Юрій ФІГУРНИЙ

кандидат історичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу етнології та історії України
Науково-дослідний інститут українознавства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-6463-0920
Email: ukr.etnolog_fus@ukr.net

Ольга ШАКУРОВА

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник відділу етнології та історії України
Науково-дослідний інститут українознавства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-9842-2997
Email: ethohist@ukr.net

**АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ
ВИШИВАНКИ ДЛЯ СПРОСТУВАННЯ РОСІЙСЬКИХ МІФІВ І ФЕЙКІВ**

Анотація. У статті проведено системний аналіз етнокультурного потенціалу української вишиванки для спростування російських міфів і фейків. Розкрито сутність понять «український етнокультурний потенціал», «українська вишиванка», «російсько-українська війна», «спростування російських міфів і фейків», «освітньо-виховний процес». Встановлено, що сучасна російсько-українська війна, яка розпочалася у 2014 р. й триває наразі, є не пересічним військовим конфліктом, а екзистенційною війною ідентичностей – української європейсько-демократичної національної ідентичності з російською євразійсько-авторитарною імперською ідентичністю. Виявлено, що для ліквідації Української держави окупанти використовують різні чинники, серед яких – актуалізують російські міфи, фейки та фальсифікують історію України задля знищення історичної пам'яті українців. З'ясовано, що для протидії російській інформаційній інвазії треба всебічно посилювати й поширювати у суспільстві українську національну ідентичність як сукупність світоглядних ідей, поглядів, концепцій й уявлень стосовно засадничих інтересів української нації та пропагувати в Україні й світі українську вишиванку, як символ спротиву російській агресії. Виявлено, що під час здійснення освітньо-виховного процесу є потреба обов'язково знайомити здобувачів освіти з історією, символікою й регіональними особливостями вишиванки, розповідати про її розвиток від традиційного одягу селян до етнокультурного коду України, українців і світового українства та символу утвердження українськості у світі. Доведено, що українська вишита сорочка поєднує у собі як багатомістові народні традиції й звичаї українців так і сучасну енергетику й символізм єднання українського люду по всьому світу та консолідує українську політичну націю в ім'я перемоги над російськими загарбниками. Запропоновано ввести факультативний курс «Українська вишиванка – етнокультурний код України й українців» в освітньо-виховний процес.

Ключові слова: Україна, українці, українська історія, український етнокультурний простір, українська вишита сорочка, російсько-українська війна.

Yurii FIGHURNYI

Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher,
Senior Research Fellow at the Department of Ethnology and History of Ukraine
Research Institute of Ukrainian Studies
of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Oliha SHAKUROVA

Candidate of Historical Sciences,
Senior Research Fellow at the Department of Ethnology and History of Ukraine
Research Institute of Ukrainian Studies,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

ACTUALIZATION OF THE ETHNOCULTURAL POTENTIAL OF UKRAINIAN EMBROIDERED SHIRT TO REFUTE RUSSIAN MYTHS AND FAKES

Abstract. The article conducts a systematic analysis of the ethnocultural potential of Ukrainian embroidered shirt in refuting Russian myths and fakes. The essence of the concepts of “Ukrainian ethnocultural potential,” “Ukrainian embroidered shirt,” “Russian-Ukrainian war,” “refutation of Russian myths and fakes”, “educational process” is revealed. It has been established that the modern Russian-Ukrainian war, which began in 2014 and continues to this day, is not an ordinary military conflict but an existential war of identities - Ukrainian European-democratic national identity with Russian Eurasian-authoritarian imperial identity. It was revealed that to eliminate the Ukrainian state, the occupiers use various factors, including actualizing Russian myths, fakes, and falsifying the history of Ukraine in order to destroy the historical memory of Ukrainians. It was found that in order to counteract the Russian information invasion, it is necessary to comprehensively strengthen and spread Ukrainian national identity in society as a set of worldview ideas, views, concepts, and ideas regarding the fundamental interests of the Ukrainian nation and to promote Ukrainian embroidered shirt in Ukraine and the world as a symbol of resistance to Russian aggression. It was found that during the educational process there is a need to familiarize students with the history, symbolism and regional features of the Ukrainian embroidered shirt, to talk about its development from traditional peasant clothing to the ethnocultural code of Ukraine, Ukrainians and world Ukrainianism; and to talk about it as a symbol of the affirmation of Ukrainianness in the world. It has been proven that the Ukrainian embroidered shirt combines both centuries-old folk traditions and customs of Ukrainians and modern energy and symbolism of the unity of the Ukrainian people around the world and consolidates the Ukrainian political nation in the name of victory over the Russian invaders. It is proposed to introduce an optional course, “Ukrainian embroidered shirt – the ethnocultural code of Ukraine and Ukrainians” into the educational process.

Keywords: Ukraine, Ukrainians, Ukrainian history, Ukrainian ethnocultural space, Ukrainian embroidered shirt, Russian-Ukrainian war.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, яка почалася у лютому 2014 р. із загарбанням Російською Федерацією (далі – РФ) Автономної Республіки Крим й подальшим її поглинанням, спочатку характеризувалася як військовий конфлікт малої інтенсивності бойових дій. Проте, з 24 лютого 2022 р. розпочалася її повномасштабна фаза, із залученням величезних армій, мільйонами біженців й сотнями тисяч вбитих та поранених. Злочинна агресія російських окупаційних військ є екзистенційним випробуванням на життєспроможність для України й українців, оскільки рашисти намагаються остаточно вирішити так зване «українське питання» – повністю знищити Українську державу й українську політичну націю як на полі бою, так і в культурній площині та в інформаційно-гуманітарній сфері. Тому українським науковцям треба якісно й кількісно посилити дослідження, спрямовані на вивчення, осмислення та пропагування історії, мови, культури, традицій, багатовікових культурно-мистецьких здобутків України, зокрема, й актуалізувати етнокультурний потенціал української вишитої сорочки (вишиванки) для спростування російських антиукраїнських міфів і фейків для згуртування громадян Української держави, з метою пришвидшення остаточної перемоги над країною-агресором.

Аналіз наукових публікацій. З відновленням сучасної української державності осмислення багатовікового етнокультурного розвитку України й українців цікавило багатьох науковців.

Дослідники (Л. Булгакова-Ситник, А. Варивончик, О. Васянович, О. Вільшанська, С. Долеско, А. Заволокіна, Р. Захарчук-Чугай, Л. Іваневич, Т. Кара-Васильєва, О. Косміна, В. Костюкова, Т. Огаренко, Ю. Павленко, О. Рижко,

Н. Хома, Л. Цимбала, А. Чорноморець, О. Шевченко, В. Шухевич та ін.) здійснюють всебічне вивчення української вишивки не лише як одного з видів народної творчості, а, передусім, як своєрідний мистецький феномен, у якому яскраво відобразилася багатвікова етнокультура українців.

У свою чергу, вчені (А. Богущ, В. Вітюк, В. Гончарук, В. Гудзь, Ж. Денисюк, М. Железняк, О. Іщенко, Г. Карась, Г. Лемко, М. Олійник, І. Паласевич, С. Романюк, І. Стамбол, І. Червінська, Т. Яковишина, та ін.) системно аналізують особливості й закономірності утвердження в українському суспільстві української сорочки-вишиванки, як етнонаціонального коду української політичної нації та символу єднання українців по всьому світу.

Попри значну кількість досліджень, осягнення феноменальної сутності української вишиванки залишається актуальним, тому й потребує подальшого комплексного українознавчого осмислення.

Мета статті. У дослідженні буде здійснено системний аналіз етнокультурного потенціалу української вишиванки для спростування російських антиукраїнських міфів і фейків задля об'єднання громадян Української держави у боротьбі з рашистами.

Наукова новизна полягає у тому, що вперше сорочка-вишиванка охарактеризована не лише як один із видів традиційного одягу українців, а, насамперед, як важливий чинник національної ідентичності, унікальний етнонаціональний код української політичної нації й символ спротиву російській агресії.

Основна частина. Розпочинаючи осягнення заявленої проблематики, спочатку визначимо сутність понять, що будуть активно нами задіюватися. По-перше, «український етнокультурний потенціал» – синергетичне поєднання базових етновизначальних

складових, пов'язаних зі спільним походженням українського етносу, використанням ним рідної мови, олюдненням власної етнічної території, побутуванням традиційної української етнокультури, утвердженням християнської віри, існуванням у них особливого менталітету й психотипу тощо, які прямо й опосередковано сприяють творенню українського етнокультурного простору (унікального комплексу матеріальної й духовної культури українського народу на певних теренах), який протягом досить тривалого часу надає можливості для цивілізаційного розвитку українців.

По-друге, «українська вишиванка» – українська вишита сорочка, традиційний натільний одяг українців (жінок і чоловіків), яка прикрашена різноманітною (багатокольоровою й своєрідно орнаментованою) вишивкою. Вона не є унікальною, оскільки вбрання такого типу побутує у білорусів, болгар, поляків, росіян, румунів, словаків, чехів та ін. народів, але лише в українців, вишиванка здолала шлях від повсякденного й святкового одягу до символу національної ідентичності, який уособлює патріотизм, духовність, звитягу та стійкість. Тому, українська вишиванка стала етнокультурним кодом українців в Україні та за її межами.

По-третє, «російсько-українська війна» – цивілізаційне протистояння між автократією та демократією, між євразійською російською неоімперією та європейською Українською державою. Ця війна не є класичною, вона постійно змінюється й розширює сфери свого впливу. Її перша фаза (20.02.2014–23.02.2022 рр.) відзначалася гібридністю, прихованістю, великим залученням проксі сил й інформаційних технологій. Друга фаза (24.02.2022 р. і по цей день) характеризується комплексністю, екстенсивністю, інтенсивністю та агресивністю – рашисти задля досягнення свого стратегічного завдання – ліквідації Української держави й української політичної нації, проводять в Україні геноцидну політику, безжально знищуючи людей, критичну інфраструктуру, економіку, міста, села, викрадаючи дітей та загалом роблячи все, що тільки можливо, щоб примусити українців капітулювати.

По-четверте, «спростування російських міфів і фейків» – для цілковитої перемоги над Україною й українцями та остаточним знищенням Української держави й української політичної нації, РФ використовує окрім мілітарних, економічних, дипломатичних, фінансових ресурсів й інформаційно-гуманітарну складову, спрямовану на розкол країни, розмивання національної ідентичності та свідомості українців, їх світоглядну дезорієнтацію, продукуючи для цього маніпулятивні міфи й фейки та фальсифікуючи тим самими історію України. Тому вченим-українознавцям треба створити цілісну систему контрнарративів, яка включатиме як структурні компоненти, насамперед, науковий, освітньо-педагогічний, виховний тощо, так і їх функціонально-практичне спрямування й впровадження та постійний моніторинг виконання й успішності.

По-п'яте, «освітньо-виховний процес» – структурована й організована навчальним закладом (дитсадком, школою, інститутом, університетом тощо) діяльність, спрямована на передачу, засвоєння та розвиток знань, навичок, компетентностей, а також на формування всебічно розвиненої особистості. Цей процес включає в себе навчальні заняття, самостійну роботу, контроль знань й виховні заходи та є базовим елементом освіти, який сприяє формуванню особистості громадянина та забезпечує фахове здобуття відповідної освіти.

Російсько-українська війна, яка ведеться країною-агресором супроти України й українців, здійснюється нею не лише традиційними збройними засобами, але й із залученням модерних інноваційних технологій, у тому числі й інформаційних чинників, спрямованих на знищення Української держави та її політичної нації. Одним із головних напрямків в деструктивної діяльності РФ є потужна інформаційно-пропагандистська кампанія по дискредитації України й українців, зокрема, підготовані й оприлюднені кремлівськими ідеологами-провокаторами різноманітні вигадки, інсинуації, фейки та фальсифікації історії України (зокрема, міфи про «братерські російський й український народи», Переяславську угоду як «віковічний добровільний акт» воз'єднання України з Росією, «Новоросію» як споконвічні російські землі, створення України В. Леніном, Україну як невід'ємну частину «руського мира», неканонічність Православної церкви України тощо), завдяки яким рашисти намагаються легітимізувати та виправдати свої загарбницькі цілі.

Тому перед такою екзистенційною загрозою ліквідації української державності, значно підсиленою непрофесійною діяльністю влади й внутрішніми корупційними скандалами, українці змушені симетрично й асиметрично відповісти на виклики, що постали перед ними під час російсько-української війни. Для активного спростування російських міфів і фейків треба системно залучати фахові напрацювання національної гуманітаристики та дієво використовувати багатоміжові надбання традиційної української етнокультури.

Український народ має потужний етнокультурний потенціал, який нерозривно поєднує в собі український етнокультурний комплекс й український етнокультурний простір. Найважливішими складовими цього комплексу є споконвічні етнічні території. Саме на них за більш як півтора тисячоліття сформувалася й розвивалася своєрідна етнічна спільнота – українці, які мають спільне походження, використовують у повсякденному вжитку свою рідну мову, створюють повсякчас самобутню традиційну культуру (матеріальну і духовну), розвивають самосвідомість, оберігають і передають із покоління в покоління етнічну пам'ять (насамперед, вона фіксується в усній народній творчості – піснях, думах, легендах, переказах, пареміях тощо), мають самоназву, власну ментальність, психотип і стереотипи поведінки та наповнюють християнську релігію українським змістом і колоритом. Разом із

тим ми хочемо відзначити, що всі перераховані вище компоненти не є сталими і стабільними. Протягом багатовікового функціонування українського етносу як самобутнього і самодостатнього етнічного організму вони постійно розвиваються (контактуючи безпосередньо і опосередковано з відповідними етнокультурними складовими сусідніх етнічних спільнот), вдосконалюються чи, врешті-решт, занепадають в залежності від тих чи інших історичних обставин. Незважаючи на ці позитивні й негативні тенденції, взаємопов'язаність і цілісність цих базових етнокультурних компонентів дають можливість зберігати і передавати наступним поколінням українців все те, що було створено, розвинуто і збережено їхніми предками. Засвоєння, збереження і розвиток всіх цих надзвичайно важливих цілісних етнокультурних надбань, уявлень, знань, звичаїв і традицій допомагає українському народу не лише оберігати багатовікову власну етнокультурну спадщину, а й формувати, розвивати та поширювати свій етнокультурний простір, використовуючи для цього всі існуючі можливості, у тому числі і наявність Української держави та української політичної нації [11, с. 101].

Тетяна Кара-Васильєва й Алла Чорноморець наголошують, що у 90-х рр. ХХ ст. в українському суспільстві розпочалося зростання етнічної свідомості народу, посилюється його інтерес до власної історії та культури, до усвідомлення необхідності збереження традиційного народного мистецтва як генофонду його духовності, втрата якого загрожує самому існуванню етносу. Тому звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів – це усвідомлення свого роду й духовних традицій відродження культури українців [7, с. 5].

Одним із найчарівніших етнокультурних скарбів українців є українська вишиванка, яка здолала шлях від традиційного селянського одягу до своєрідного маркера етнічної й національної ідентичностей, а під час російсько-української війни є своєрідним символом спротиву української політичної нації рашистській агресії.

Оксана Косміна переконана, що одяг є одним із найбільш рухомих видів національної культури й попри свою динамічність (легке сприйняття зовнішніх впливів), він всебічно акумулює ретроспективну етнокультурну інформацію, тобто стає культурним кодом колективного творчого досвіду народу, його уявлень, нормативних критеріїв, стандартів поведінки, естетичних смаків, міжетнічних контактів та взаємовпливів [10, с. 169].

Українська вишита сорочка поєднала у собі утилітарний предмет повсякденного вжитку – натільний одяг із сакральним оберегом – вишивкою.

На думку Тетяни Кара-Васильєвої й Алевтини Заволокіної, у давнину вишивка в одязі мала охоронне, оберегове значення й тому розміщувалася на грудях, біля коміра, на подолі, рукавах, проте, з плином часу – це магічне значення шитва було забуто й вишивка стала виконувати лише роль художнього декоративного оформлення одягу [6, с. 6].

Також дослідниці зазначають, що виникнення і поширення вишивки сягає глибин тисячоліть, про що свідчать стародавні історики, розповідають численні археологічні знахідки, про її давність дають уявлення мозаїки і фрески соборів, де святі зображені в багато оздобленому вбранні. Особливий інтерес становлять мініатюри рукописних книг літописів, на яких можна побачити одяг усіх тогочасних верств населення – від селян, ремісників до представників феодальної верхівки, прикрашений вишивкою [6, с. 5].

Раїса Захарчук-Чугай стверджує, що історією визначена особлива роль вишивки в духовному житті людини, створенні естетичного середовища у повсякденній праці, відпочинку, святкуванні; вишитий одяг, рушники, скатертини, завіси тощо, які прикрашають інтер'єр житлових і ритуальних споруд, супроводжують свята, обряди, несуть в собі не тільки матеріально-практичну, а й духовно-естетичну функції, тому, з давніх-давен і до сьогодні вишивка виступає як естетично-емоційне, духовне самовираження народу, його морального етикету, як утвердження краси земного життя [5, с. 8].

На її думку, вишивка зберігала у своїй іконографії давні архаїчні магічні мотиви, вона майже нічого не втрачала зі своїх надбань, нагромаджувала культурне багатство, зрештою, колективний досвід відобразив складною мовою вишивального мистецтва народний світогляд [5, с. 7].

Т. Кара-Васильєва й А. Чорноморець наголошують, що у кожному регіоні у вишивках складалася своя, відшліфована сторіччями, єдність орнаменту, засобів його вираження та колірна гама, цим самим утворивши якісну й кількісну палітру різноманітних орнаментальних мотивів і композицій [7, с. 56].

Врешті-решт, поєднання сакральньо-декоративної вишивки й традиційного одягу створило самобутнє етнокультурне явище – жіночу й чоловічу народну вишиту сорочку – українську вишиванку.

Т. Кара-Васильєва й А. Чорноморець відзначають, що в ансамблі святкового вбрання головна увага приділялася пишно орнаментованій сорочці, оскільки здавна, як відомо, переважну частину посагу нареченої становили вишиті вироби, насамперед, сорочки, тому, працелюбність нареченої визначалася за кількістю й довершеністю вишитих нею сорочок, котрих у посагу було більше сотні [7, с. 53].

Довгий час українська вишиванка була важливою складовою традиційного народного одягу (меншою мірою повсякденного, більшою – святкового). Проте з початком українського національного відродження (приблизно з середини ХІХ ст.) вона поступово починає набирати рис етнопонаціонального маркера українців. Цей перехід, а точніше українське етнотворення, державотворення, націотворення й етнокультуротворення, розтягнувся майже на більш ніж півтора століття й досягнув кульмінації з початком повномасштабної фази російсько-української війни. Треба віддати належне світочам українознавства: Тарасу Шевченку, Пантелеймону Кулішу, Володимирі Антоновичу, Борису Грінченку, Іванові Франку,

Олені Пчілці, Лесі Українці, Володимирові Винниченку, Івану Липі, Івану Стешенку та іншим провідним діячам української культури, які особистим прикладом носіння вишиванки поступово перетворили її з гарного, але сільського одягу, у вишуканий дрес-код політичного українця, українця-державника, який поєднав минуле і сучасність, чарівність естетики й національно-патріотичний світогляд.

Л. Залізняк переконаний, що сучасна російсько-українська війна – це не пересічний збройний конфлікт між сусідніми державами за володіння спірними територіями, за контроль над ресурсами, за геополітичний і геостратегічний вплив на континенті тощо, якими були більшість воєн в історії людства, це – цивілізаційна війна [4, с. 4].

У свою чергу таке цивілізаційне протистояння є багатовимірним. Одним із таких його вимірів є, на нашу думку, екзистенційна війна ідентичностей – української європейсько-демократичної національної ідентичності з російською євразійсько-авторитарною імперською ідентичністю.

Українська національна ідентичність – цілісна сукупність світоглядних ідей, поглядів, концепцій й уявлень стосовно засадничих інтересів української нації та пошуку дієвих засобів і шляхів їх забезпечення. Її розвиток є довготривалим і болючим процесом усвідомлення українським народом своєї належності до європейської цивілізації та української політичної нації шляхом усамостійнення-одержавлення, позбавлення колоніального комплексу меншовартості (малоросійства) й остаточного знищення рудиментів тоталітарної доби. Її сутність полягає у складному переплетінні вроджених і набутих рис, міфологізованих уявлень і реальних образів, а основною є усвідомлений, раціональний вибір українського громадянина, який базується на історичній пам'яті, національній свідомості, політичній волі й культурі, громадянстві й громадянській національно-патріотичній позиції [12, с. 143].

Під час кровопролитної й жахливої російсько-української війни є нагальна потреба у науковому осмисленні та значному посиленні української національної ідентичності у середовищі громадян Української держави.

Надзвичайно вагомими ці питання стають у доленосні для українців часи випробувань та викликів, коли нація намагається відстояти свою окремішність і самобутність та припинити будь-які агресивні зазіхання з боку інших держав [13, с. 5].

Одним із візуальних наративів-мотиваторів Української національної революції початку XXI ст., яка розпочалася 21 листопада 2013 р. й триває тепер, бо не досягла поставленої головної визначальної мети – повної руйнації кланово-олігархічної системи в Україні та входження країни до євroatлантичних структур, був малюнок із зображенням маленької блакитної краплини й великого синього океану з символічним надписом: «Я – крапля. Ми – океан!».

Такою краплею у 2006 р. став вчинок студентки Чернівецького національного університету імені

Юрія Федьковича Лесі Воронюк одягнути вишиту українську сорочку, але не як сценічний костюм чи музейний експонат, а як живу частку етнокультури українців, як видимий код української нації. Лесин заклик до однокласників-студентів та викладачів одягнути вишиванки того дня став початком всеукраїнського, а згодом і міжнародного свята. Спочатку перший спонтанний флешмоб об'єднав лише кілька десятків студентів, але згодом його ідея виявилася настільки сильною, що швидко поширилася Україною та світом й матеріалізувалася у Всесвітній День вишиванки, який наразі відзначають у понад 60-ти країнах світу [2].

Із цього приводу Ж. Денисюк наголошує: «Вишиванка на символічному рівні в інформаційному просторі якраз і репрезентує цінності національного універсуму, який нині набирає актуальності й знаходить явний відгук у суспільстві, слугуючи моральним і духовним опертям у складний та кризовий час, втілюючи при цьому певну аксіоматичну екзистенційну вісь. Це, своєю чергою, формує україноцентричний наратив, на противагу проросійській пропаганді, що виступає інструментом гібридної війни» [1, с. 24].

Так українська вишиванка перетворилася зі звичайного традиційного вбрання українців у важливу складову української національної ідентичності й патріотичної звитяги, символ згуртованого спротиву рашистській агресії, який, своєю чергою, стимулював українську владу й громадянське суспільство об'єднувати свої зусилля задля симетричної й асиметричної відповіді на ті виклики, що постали перед ними під час російсько-української війни.

Саме тому, 01 січня 2023 р. набрав чинності Закон України № 2834-ІХ «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» підписаний Президентом України Володимиром Зеленським 13 грудня 2022 р. Закон визначив мету, завдання, принципи, напрями, особливості формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності як складової забезпечення національної безпеки України, гарантії участі громадян України, закордонних українців, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства у її реалізації, визначає повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у цій сфері [3].

Вперше на законодавчому рівні України визначено сутність поняття «українська національна ідентичність». Це – стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями [3].

Українська вишиванка у своєму розвитку пройшла тернистий шлях від традиційного одягу українців з елементами ритуально-магічних обрядів до символічного коду української політичної нації й продовжує активно вдосконалюватися та розвиватися.

Ми погоджуємося з думкою Людмили Сорочук, яка вважає, що потрібно на належному рівні приділяти велику увагу відновленню та примноженню традицій народної культури, адже її нові форми й сенси виникають, передусім, під впливом традиційних практик, напрацювань, переосмислення цінностей, реакції на виклики сьогодення та задоволення культурних потреб [8, с. 165].

Українська традиційна вишита сорочка стала саме таким непересічним надбанням культури українців. Тому на міжнародному рівні визнано її культурну значущість і включено з українською вишивкою у 2018 році було внесено до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО [9].

Ідеологи рашизму й провайдери «руського мира» намагаються переконати як так званий «глибинний російський народ», так і звичайних українців, що ми – єдиний братній народ, який роз'єднали злі воріженьки, тому нам треба знову возз'єднатися як у вікопомному 1654 р. й у 1922 р. Проте, для українців це шлях не розвитку, а нищення. Тому події 1917–1921 рр., три Голодомори, 1991 р. й сучасна російсько-українська війна – це не випадковості, це закономірності!

Ворог прагне зліквідувати Українську державу й українську політичну націю як військовополітичними засобами, так і культурно-інформаційними. Недаремно наочними символами рашизму й рашистів стали георгіївська стрічка й так звана «зет-символіка», а не косоворотка, балалайка, щі тощо. У свою чергу, шаровари, бандура, борщ та інші етнокультурні надбання українців не зуміли стати концентрованим уособленням української національної ідентичності, а лише етнічної, у той час як українська вишита сорочка стала символом несприйняття російської агресії й чинником активної підтримки справедливої боротьби української політичної нації в Україні та за її межами. Так сталося тому, що вишиванка – самобутнє явище культурної totoжності українців, традиційний одяг, який не лише уособлює у собі минуле, сакральну магію, архетипи, символізм й мистецьке самовираження, а також представляє суперечливу сучасність, з її інноваціями, викликами, глобалізацією, російсько-українською війною, національною ідентичністю, патріотизмом тощо.

Тому для посилення національно-патріотичного виховання, яке є вагомим консолідаційним фактором у боротьбі з ворогом, під час проведення освітньо-виховного процесу, організованого навчальним закладом, наприклад: дитячим садком, школою, ліцеєм, гімназією, профтехучилищем, коледжем, інститутом, академією, університетом тощо, потрібно обов'язково знайомити отримувачів знань із історією, символікою й регіональними особливостями вишиванки, розповідати про її розвиток, а саме, шлях від традиційного одягу селян до етнокультурного коду України, українців і світового українства та символу утвердження українства й українськості у світі. Це всебічне знання допоможе сформувати культурну

компетентність здобувачів освіти та значно посилити національно-патріотичну компоненту їх освітньої підготовки. Таке системне й комплексне задіяння української вишиванки в освітньо-виховному процесі, допоможе не лише зберегти багатовіковий український етнокультурний потенціал засобами освіти й виховання, розкрити лінгвокультурний символізм етнічної та національної спадщини, показати вагомим місце вишитої сорочки українців у культурній скарбниці людства, а й суттєво масштабувати національну консолідацію громадян Української держави й світового українства задля перемоги над рашистами й рашизмом.

Висновки і пропозиції. Таким чином, здійснивши системний аналіз етнокультурного потенціалу української традиційної вишитої сорочки для спростування російських антиукраїнських міфів і фейків задля об'єднання громадян Української держави у боротьбі з рашистами, ми прийшли до наступних висновків: По-перше, сучасна російсько-українська війна, яка розпочалася у 2014 р. й триває зараз, є не пересічним військовим конфліктом, а екзистенційною війною ідентичностей – української європейсько-демократичної національної ідентичності з російською євразійсько-авторитарною імперською ідентичністю. По-друге, для реалізації цих злочинних задумів рашисти використовують різні чинники, серед яких – актуалізують російські міфи, фейки та фальсифікують історію України задля знищення історичної пам'яті українців. По-третє, для протидії рашистській інформаційній інвазії треба всебічно посилювати й поширювати у суспільстві українську національну ідентичність як сукупність світоглядних ідей, поглядів, концепцій й уявлень стосовно засадничих інтересів української нації та пропагувати в Україні й світі українську вишиванку як дієвий символ спротиву рашистській агресії. По-четверте, Закон України № 2834-IX «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» буде сприяти громадянам Української держави щодо їх усвідомлення належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, зокрема, й українською вишиванкою, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, передусім, українською мовою і народними традиціями. По-п'яте, під час здійснення освітньо-виховного процесу є потреба обов'язково знайомити здобувачів освіти з історією, символікою й регіональними особливостями вишиванки, розповідати про її розвиток від традиційного одягу селян до етнокультурного коду України, українців і світового українства та символу утвердження українськості у світі.

По-шосте, знаково, що українська вишита сорочка поєднує у собі як багатовікові народні традиції й звичаї українців, так і сучасну енергетику й символізм єднання українського люду по всьому світу та консолідує українську політичну націю в ім'я перемоги над російськими загарбниками. По-сьоме, пропонуємо ввести факультативний курс «Українська ви-

шиванка – етнокультурний код України й українців» в освітньо-виховний процес.

- Денисюк Ж.З. Вишиванка як об'єкт україноцентричного нарративу та національно-культурної ідентичності в інформаційному просторі. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр.* 2022. Вип. 41. С. 21–28.
- День вишиванки 2025 в Україні – історія походження свята та як його святкують. URL: <https://folkmart.ua/blog-den-vyshyvanky-v-ukraini>
- Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
- Залізняк Л.Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки й суть російсько-української війни 2014 р. Київ: Шлях, 2014. 168 с.
- Захарчук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. Київ: Наукова думка, 1988. 192 с.
- Кара-Васильєва Т.В., Заволокіна А.О. Українська народна вишивка. Київ: Либідь, 1996. 96 с.
- Кара-Васильєва Т., Чорноморець А. Українська вишивка. Київ: Либідь, 2002. 160 с.
- Сорочук Л. В. Функціонування української етнокультурної традиції в умовах сучасних викликів і загроз. *Українознавчий альманах*. Випуск 29. Київ: «Міленіум», 2021. С. 164–170.
- Українська вишиванка: історія, символіка та її особливості. URL: <https://folkmart.ua/blog-ukrainska-vyshyvanka-istoriia-symvolika-ta-yii-osoblyvosti>
- Українська етнологія. За редакцією В. Борисенко. Київ: Либідь, 2007. 400 с.
- Фігурний Ю. Консолідація українства як відповідь на виклики постколоніальної доби: етнокультурні та націєтворчі аспекти. *Українознавчий альманах*. Випуск 21. Київ: «Міленіум», 2017. С. 99–104.
- Фігурний Ю. Українська національна ідентичність. *Козацькі збройні виступи 20–30-х рр. XVII ст. як дієвий чинник українського етнодержавонацієтворення в українознавчому вимірі. Монографія та вибрані українознавчі праці*. Київ, 2012. С.143.
- Шакурова О. Основні концепції етногенезу українського народу: вітчизняна історіографія (кінець XIX – початок XXI ст.). Київ, 2017. 272 с.
- <https://folkmart.ua/blog-den-vyshyvanky-v-ukraini> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 № 2834-IX «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti»* [Law of Ukraine dated 13.12.2022 No. 2834-IX "On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity."]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (in Ukrainian).
- Zalizniak L.L. (2014). *Ukraina mizh Skhodom i Zakhodom. Pro vytoky y sut rosiisko-ukrainskoi viiny 2014 r.* [Ukraine between East and West. On the origins and essence of the Russian-Ukrainian war of 2014]. Kyiv: Shliakh. 168 p. (in Ukrainian).
- Zakharchuk-Chuhai R.V. (1988). *Ukrainska narodna vyshyvka. Zakhidni oblasti URSR* [Ukrainian folk embroidery. Western regions of the Ukrainian SSR]. Kyiv: Naukova dumka. 192 p. (in Ukrainian).
- Kara-Vasylieva T.V., Zavolokina A.O. (1996). *Ukrainska narodna vyshyvka* [Ukrainian folk embroidery]. Kyiv: Lybid. 96 p. (in Ukrainian).
- Kara-Vasylieva T., Chornomorets A. (2002). *Ukrainska vyshyvka* [Ukrainian embroidery]. Kyiv: Lybid. 160 p. (in Ukrainian).
- Sorochuk L.V. (2021). *Funktsionuvannia ukrainskoi etnokulturnoi tradytsii v umovakh suchasnykh vyklykiv i zahroz* [The functioning of Ukrainian ethnocultural tradition in the face of modern challenges and threats]. *Ukrainoznavchyi almanakh*. Vypusk 29. Kyiv: «Milenium». Pp. 164–170. (in Ukrainian).
- Ukrainska vyshyvanka: istoriia, symvolika ta yii osoblyvosti. (n.d.)* [Ukrainian embroidery: history, symbolism and its features]. URL: <https://folkmart.ua/blog-ukrainska-vyshyvanka-istoriia-symvolika-ta-yii-osoblyvosti> (in Ukrainian).
- Borysenko V. Edited by. (2007). *Ukrainska etnologiiia* [Ukrainian ethnology]. Za redaktsiieiu V. Borysenko. Kyiv: Lybid. 400 p. (in Ukrainian).
- Fihurnyi Yu. (2017). *Konsolidatsiia ukrainstva yak vidpovid na vyklyky postkolonialnoi doby: etnokulturni ta natsiietvorchi aspekty* [Consolidation of Ukrainian identity as a response to the challenges of the postcolonial era: ethnocultural and nation-building aspects]. *Ukrainoznavchyi almanakh*. Vypusk 21. Kyiv: «Milenium». Pp. 99–104. (in Ukrainian).
- Fihurnyi Yu. (2012). *Ukrainska natsionalna identychnist* [Ukrainian national identity]. *Kozatski zbroini vystupy 20–30-kh rr. KhVII st. yak diievyi chynnyk ukrainskoho etnoderzhavonatsiietvorennia v ukrainoznavchomu vymiri. Monohrafiia ta vybrani ukrainoznavchi pratsi*. Kyiv. P.143. (in Ukrainian).
- Shakurova O. (2017). *Osnovni kontseptsii etnogenezu ukrainskoho narodu: vitchyzniana istoriografiia (kinets XIX – pochatok XXI st.)* [The main concepts of the ethnogenesis of the Ukrainian people: domestic historiography (late 19th - early 21st centuries)]. Kyiv. 272 p. (in Ukrainian).

References

- Denysiuk Zh.Z. (2022). *Vyshyvanka yak obiekt ukrainotsentrychnoho naratyvu ta natsionalno-kulturnoi identychnosti v informatsiinomu prostori* [Embroidery as an object of a Ukrainian-centric narrative and national-cultural identity in the information space]. *Mystetstvoznachchi zapysky: zb. nauk. pr.* Vyp. 41. Pp. 21–28. (in Ukrainian).
- Den vyshyvanky 2025 v Ukraini – istoriia pokhodzhennia sviata ta yak yoho sviatkuiut* [Vyshyvanka Day 2025 in Ukraine – the history of the holiday's origin and how it is celebrated]. URL: